

УДК 657.422.1

З.М.МОЧАЛІНА, канд. екон. наук, І.О.ФІЛАТОВА

Харківська національна академія міського господарства

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЗА ФІНАНСОВОЮ ЗВІТНІСТЮ

Розглядаються питання удосконалення методики проведення аналітичних розрахунків щодо ефективності використання оборотних активів.

Динамічний розвиток бізнесу потребує прийняття обґрунтованих управлінських рішень, на основі поглибленого фінансового аналізу. Цим питанням приділяється значна увага в роботах таких науковців, як М.Г.Чумаченко, В.М.Івахненко, І.А.Бланк [1-3] та ін. Висновки та пропозиції, надані ними відносно проведення аналітичної оцінки фінансової діяльності суб'єктів господарювання, дають певний алгоритм як прийняття тактичних рішень, так і розробки їх перспективної фінансової політики.

Аналіз оборотних активів – це один з аспектів фінансового аналізу, який передбачає оцінку тенденцій їх динаміки та структури: розподілу активів у запаси, розрахунки, в грошові залишки; вивчення причин змін питомої ваги активів і їх складових у валюті балансу, вивчення джерел формування оборотних активів, оцінку показників оборотності як ефективності використання оборотних активів та показників ділової активності.

Констатація фактичних величин показників і динаміки їх змін в оцінці фінансового стану, на нашу думку, недостатня і потребує більш широкого аналізу оборотності з визначенням чинників, які впливають на швидкість їх руху, що дає змогу оцінити відповідні зміни потреби оборотних активів як в цілому, так і за складовими та охарактеризувати відносно вивільнення (чи додаткове залучення) оборотних активів (ΔOA), яке можна визначити як

$$\Delta OA = (T_1 - T_0) \times ДР, \quad (1)$$

де T_1 і T_0 – тривалість одного обороту оборотних коштів у днях відповідно в звітному (з індексом 1) і минулому (попередньому) періодах (з індексом 0); $ДР_1$ – сума обсягу реалізації за один день у звітному періоді.

У процесі дослідження були проаналізовані дані ряду підприємств різної форми власності і масштабів, що дало змогу зробити ряд висновків відносно поліпшення ефективності їх господарювання. Розрахунки інформаційно забезпечені (використовуються дані балансу та

звіту про фінансові результати), є можливість моделювання результатів при обробці даних ПЕОМ. Для відпрацювання ефективної фінансової поведінки суб'єктів господарювання розрахунки слід проводити за більш короткі проміжки часу (місяць, квартал).

Як приклад пропонується алгоритм розрахунку, виконаний за даними одного з харчових підприємств, де використання оборотних активів є найважливішою складовою (таблиця). Відзначимо зміни ефективності використання оборотних активів кожного наступного періоду порівняно з попереднім: зростання тривалості одного обороту на 1,5 дня призвело до додаткового залучення оборотних активів на 383,7 тис. грн. у 2005 р. і відповідно на 4,8 дня зросла оборотність і сума залучених коштів на 1361,3 тис. грн. у 2006 р.

Наступний етап – визначення фінансових резервів за рахунок прискорення швидкості оборотності внаслідок вивільнення непрацюючих оборотних активів. Зазначимо, що за даними аналізованого підприємства прострочена дебіторська заборгованість відсутня, а в запасах є зайві кошти (матеріали, що зберігаються на підприємстві рік і більше) на суму 440,5 тис.грн. у 2005 р. і на 378,2 тис.грн. у 2006 р.

Розрахуємо можливі зміни швидкості оборотності коштів за умови вивільнення указаних оборотних активів (рядок 7 таблиці):

$$T_{2005}^I = (6566,6 - 440,5) \times 360 / 89610,3 = 24,6;$$

$$T_{2006}^I = (8867,2 - 378,2) \times 360 / 102428,6 = 29,8.$$

Тобто скорочення циклу обороту оборотних активів складе (рядок 8 таблиці):

$$\Delta T_{2005}^I = 26,4 - 24,6 = 1,8;$$

$$\Delta T_{2006}^I = 31,2 - 29,8 = 1,3.$$

Розрахунки фінансових резервів доцільно проводити з врахуванням обсягів реалізації. Тоді як у 2006 р. фактичний ріст обсягу реалізації до 2005 р. склав (ΔBP_{2006}) 114% або 12818,3 тис.грн., то на 2007 р. прогнозується зниження обсягів на реалізацію (ΔBP_{2007}) через деякий ріст цін на складові і на продукцію – на 10%, або на 10250 тис. грн.

Розрахуємо додаткову потребу (надлишок) оборотних активів (ΔO_{BP}) за вказаними періодами з врахуванням зміни оборотності активів у зв'язку з вивільненням зайвих активів за рахунок змін у 2006 р. порівняно з 2005 р. ($\Delta O_{BP\ 2006}$) та прогнозних змін обсягів виручки проти 2007 р. ($\Delta O_{BP\ 2007}$) за умови збереження рівня зайвих активів і їх оборотності:

$$\Delta OP_{2006} = \frac{\Delta BP_{2006} \times T_{2006}^I}{360} = \frac{12818,3 \times 29,8}{360} = 1061,9 \text{ тис. грн.};$$

$$\Delta OP_{2007} = \frac{\Delta BP_{2007} \times T_{2007}^1}{360} = \frac{-10250 \times 29,8}{360} = -848,5 \text{ тис. грн.}$$

Аналітичні дані показників оборотності оборотних активів

Показник	Розрахунок	Умовні показники	2004 р.	2005 р.	Відхилення	Індекси зміни показників	2006 р.	Відхилення	Індекси зміни показників
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф. 2, р.035	ВР	60293,6	89610,3	29316,7	1,5	102428,6	12818,3	1,1
2. Середньорічна сума обігових коштів, тис. грн.	Ф.1 (ряд.260 гр.1 = ряд.260 гр.2)/2	ОА	4160,15	6566,6	2406,45	1,6	8867,2	2300,6	1,4
3. Денна реалізація, тис. грн.	(ВР : 360)	ДР	167,5	248,9	81,4	1,5	284,5	35,6	1,1
4. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	ВР/ОА	Коб	14,5	13,6	-0,8	0,9	11,6	-2,1	0,8
4. Оборотність оборотних коштів, днів	360/Коб	Т	24,8	26,4	1,5	1,1	31,2	4,8	1,2
5. Вивільнення (залучення) оборотних коштів внаслідок зміни їх оборотності у звітному році порівняно з попереднім роком, тис. грн.	B=ДР ₁ (Т ₁ -Т ₀)			383,7			1361,3		
6. Сума оборотних активів, що накопилися в зайвих запасах	За даними обліку	ОАз		440,5			378,2		
7. Можлива швидкість оборотності ОА за умови вивільнення непрацюючих коштів	T ¹ = (ОА – ОАз) × 360 / ВР	T ¹		24,6			29,8		
8. Скорочення терміну оборотності за умови вивільнення непрацюючих коштів	T - T ¹	ΔT ¹		1,8			1,3		

Формула визначення додаткової потреби (надлишку) оборотних активів у загальному вигляді:

$$\Delta O_{BP} = \frac{\Delta BP \times T^1}{360}. \quad (2)$$

Таким чином загальна потреба (надлишок) оборотних активів за умови використання всіх наявних резервів складе:

у 2006 р.: $(-378,2 + 1061,0) = 682,8$ тис.грн.;

у 2007 р.: $(-378,2 - 848,5) = -1226,7$ тис.грн.

Без вивільнення непрацюючих активів за формулою (2) з врахуванням фактичного (прийнятного) терміну оборотності активів:

$$\Delta O_{BP} = \frac{\Delta BP \times T_1}{360}. \quad (3)$$

$$\Delta O_{BP\ 2006} = \frac{\Delta BP_{2006} \times T_{2006}}{360} = \frac{12818,3 \times 31,2}{360} = 1110,9 \text{ тис. грн.};$$

$$\Delta O_{BP\ 2007} = \frac{\Delta BP_{2007} \times T_{2007}}{360} = \frac{-10250 \times 31,2}{360} = -888,3 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунки показують, що для 2006 р. загальна потреба в обігових коштах знаходилась в межах інтервалу 682,8 і 1110,9 тис.грн, а плануючи діяльність на 2007 р. підприємство має пам'ятати про необхідність скорочення оборотних активів в інтервалі від $-1226,7$ до $-888,3$ тис.грн.

Фактичні результати (таблиця) показали, що в 2006 р. порівняно з 2005 р. утримувалось оборотних активів на суму 2300,6 тис.грн., що свідчить про недостатню ефективність діяльності підприємства і проблеми у зв'язку з прогнозним зменшенням обсягів реалізації. Проте для уточнення даних слід врахувати і величину нормативних запасів для забезпечення безперервної діяльності суб'єкту господарювання.

Таким чином, пошук резервів більш ефективного використання оборотних активів потрібно проводити не лише для визначення діапазону їх нестачі чи надлишку, а задля того, щоб показати наскільки важливо використання можливостей прискорення їх оборотності.

1.Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-Центр, 2004.

2.Чумаченко М. Г. і ін. Економічний аналіз. – К.: КНЕУ, 2002. – 586 с.

3.Івахненко В. М. Курс економічного аналізу. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. Знання-Прес, 2002. – 190 с.

Отримано 28.05.2007